פרק ראשון / אני רעבה!

דמדומי ליל חורף ירדו על חוצותיה של קראקוב. בביתה שבגיטו הסבה משפחת אפשטיין לארוחת הערב.

מירהל׳ה בת השלוש הביטה בעיניים שוקקות על צלחות המרק הדליל שהגישה אמה לשולחן. היא היתה רעבה - כפי שהיתה ללא הרף במשך ששת החודשים האחרונים - ועטה בכמיהה על מנת המרק שהוגשה לה ועל פרוסת הלחם הדקה שהונחה לצידו. לא היה כל צורך לזרזה לאכול, כפי שנאלצה אמה לעשות לעתים קרובות כשהימים היו כתיקונם; עתה לגמה הקטנה את המרק שלה עד תומו, לועסת ברעבתנות את מעט הגריסים ותפוחי האדמה שהתבשלו בו על קליפותיהם. באצבעותיה הכחושות ליקטה בשקידה את הפירורים המועטים שנפלו על השולחן כשנגסה בפרוסת הלחם שלה - ותחבה אותם בלהיטות לתוך פיה. הארוחה הדלה נעמה מאוד לחיכה, אולם לא השביעה אותה. הרעב, שכירסם בתוכה כתולעת וכיווץ את מעיה ללא רחם - לא נרגע.

היא תרה בעיניה אחרי פירורים נוספים, אולם על המפה המשובצת לא נותר ולו אף פירור אחד לרפואה.

"אמא," ביקשה מירהל'ה ביבבה מעוררת־רחמים, "אני עדיין רעבה. אני רוצה עוד לחם!"

אמה, שהחלה זה עתה לאכול את מנת המרק שלה, הוציאה בכף את מעט תפוחי האדמה ממנתה והעבירה אותם לצלחתה של הילדה. "אכלי, מירהל'ה," אמרה לה בקול רך, "תפוחי האדמה הם טובים ומזינים, הם ישביעו אותך ויתנו לך כוח!"

"לא!" מחתה הילדה בזעם, "לא תפוחי אדמה! אני רוצה עוד לחם! הרבה הרבה לחם!"

הוריה, שמואל ומלכה אפשטיין, הביטו זה בזה בשתיקה. המלים היו מיותרות לחלוטין. הם הבינו ללא אומר זה לליבו הנצבט של זה. צביטות הלב האלה היו מנת חלקם זה זמן רב. הם נאלצו לראות יום אחר יום איך הולכת הילדה ודועכת לנגד עיניהם. מירהל'ה – אשר לפני שנסגרו עליהם חומות הגיטו היתה ילדה בריאה, תוססת ושופעת חיים – הפכה בחודשים האחרונים לפעוטה צנומה וחיוורת, חלשה ושברירית. עור פניה היה עתה שקוף כמעט, ומעל עצמות הלחיים המזדקרות היו שתי עיניה הכחולות שקועות בארובותיהן ומביטות ניכחן במבט ספק־אדיש ספק־חולמני, שלא היה בו כל זכר לחיות של פעם. הוריה ידעו, שהרעב והמצוקה עושים שמות בילדה. ליבם בכה בתוכם למראיה, אולם ידם – כמו ידם של שאר אלפי ההורים היהודיים שילדיהם גוועו לעיניהם בגיטו – קצרה מלהושיע.

"אכלי, חמודה," ניסתה אמה להרגיעה, "את תראי שתפוחי האדמה ישביעו אותך. ומחר, מוקדם בבוקר, יתגנב אבא שוב אל מעבר לחומותה גיטו, ויביא לך מדוד אנטון כיכר לחם לבן וחמאה טרייה! מחר בבוקר, מירהל'ה, כשתקומי משנתך - תהיה לך ארוחת מלכים! ועכשיו, היי ילדה טובה וגמרי את המנה שלך!"

עיניה של הילדה ברקו לרגע לשמע המטעמים שמנתה אמה, אולם כעבור רגע קט חשה בהתכווצות נוספת בבטנה. עינויי הרעב המוכרים תקפו אותה שוב. הזיק בעיניה כבה.

"לא רוצה מחר!" רקעה ברגליה בתוקף, "אני רוצה לחם עכשיו! הרבה הרבה לחם, רק עכשיו!" והיא השליכה בחמת זעם את תפוחי האדמה מצלחתה ופרצה בבכי.

מלכה הביטה בבתה בחוסר אונים. הייאוש - אותה חיה רעה, שמפניה עמדה על המשמר יומם ולילה - הזדחל שוב לתוך ליבה. היא ידעה, שאין בבית ולו פירור לחם אחד נוסף. מחר, השכם בבוקר, יסכן בעלה שוב את חייו ויתגנב אל מעבר לחומת הגיטו, כשהוא מתחמק מעיניהם הבולשות של אנשי האס. אס. ומשיניהם של כלבי הזאב שלהם. אם ישחק לו מזלו, יצליח להגיע בשלום לצד הנוצרי של העיר, אל אנטון הקשיש - שוער ביתם לשעבר - שימכור לו בכסף מלא מעט מצרכי מזון. ואם יתנהל הכל כשורה - יעלה בידיו לחזור בשלום אל הגיטו, ולהביא למירהל'ה את פרוסת הלחם שנפשה יוצאת אליה. אולם בינתיים אין

בבית מאומה, ובטנה של הקטנה מתהפכת מרעב... מראה פניה פשוט קורע את הלב... הפנים המיוסרות הללו, שצבען הפך לבן־אפרפר חולני... העיניים היפות הללו, השקועות כל כך בחוריהן, שהיו פעם זוהרות בשמחת חיים, ועתה מבצבצת מתוכן הזעקה הגדולה: "הבו לי לחם!"

ובבית אין אף פירור...

גם היא ובעלה נאבקים קשות בייסורי הרעב. בלילות, כשהקיבה המצומקת מפרכסת כאחוזת תזזית ותובעת בעוז את שלה, נודדת השינה מהעיניים וכל העולם מסתחרר סביב במעגלים... אולם הם, לפחות, הינם אנשים מבוגרים, שכבר ידעו סבל בחייהם, וברצונם או שלא ברצונם, חייבים הם להתמודד גם עם הסבל הזה. אבל התינוקת הזאת, שלא טעמה טעם חטא, נשמה זכה שכמוה - כיצד תוכל היא לעמוד בכך? מה עושים, ריבונו של עולם?!

מלכה החניקה אנחת כאב שהתפרצה מליבה. היא נשאה אל בעלה עיניים נואשות, שואלות ותוהות.

שמואל הבין את שאלתה האילמת. אי שם, במעמקי כיסו, מונחת היתה סוכרייה בודדת, סוכרייה אותה קיבל מאנטון בגיחה האחרונה שערך אליו. "זה בעבור מירהל'ה החמודה," אמר לו הפולני טוב הלב, "היא בוודאי שכחה כבר את טעמו של ממתק..." במשך כל השבוע האחרון שמר שמואל על הסוכרייה כעל בבת עינו. הוא ומלכה החליטו לשמור אותה בעבור מירהל'ה ליום שבו לא תהיה כבר בבית שום ארוחה. הם ידעו שהיום הזה לא ירחק, וקיוו

שהסוכרייה תחיה את נפשה של הפעוטה למשך עוד שעות מספר... אולם עכשיו רעבה הילדה כל כך! הלב מתפלץ למראה עיניה המאשימות והתובעות, למשמע בכיה חסר האונים. אולי לתת לה את הסוכרייה עכשיו, מיד? כאשר ייתם האוכל מן הבית - לא תוכל גם הסוכרייה להועיל הרבה... די לצרה בשעתה!

שמואל חש שאין הוא שולט עוד ברצונו. כוח נעלם כפה עליו לתחוב את ידו לכיסו, לשלות ממנו באצבעות רועדות את הסוכרייה הדביקה. הוא אחז בה עוד רגע קט, מנסה להתגבר על אחרוני היסוסיו, ואז, בהחלטת פתע, הושיט אותה למירהל'ה הנדהמת.

"קחי, מתוקונת," ניסה להצהיל את קולו, "דוד אנטון שלח סוכרייה נהדרת למירהל'ה החמודה! מצצי אותה לאט לאט, שתחושי את טעמה בפה שעה ארוכה! ואולי נחתוך אותה לשניים - חצי להיום וחצי למחר?"

הילדה הביטה בסוכרייה כמהופנטת. מראה הממתק - שכמוהו היה בגיטו בבחינת "בל ייראה ובל יימצא" - הילך עליה קסמים. היא אחזה בסוכרייה בהיסוס, אחר הפכה אותה שוב ושוב בין אצבעותיה, כמנסה לשכנע את עצמה שמגעה הוא אמיתי, שאין זו הזיית שווא. במשך דקות ארוכות היו עיניה מצועפות בארשת של פליאה. היא נראתה כמסרבת להאמין.

הוריה הביטו בה אחוזי תימהון. מה קרה לקטנה?

מדוע אין היא ממהרת להכניס את הממתק לפיה? כיצד מסוגלת היא להביט בו שעה ארוכה כל כך, בעיניה המורעבות, ולא לטעום ממנו - ולו בליקוק קטן אחד? הם היו בטוחים שברגע בו תקבל את הסוכרייה, תבלע אותה מבלי שתספיק ליהנות כלל מטעמה...

ואז הפתיע אותם קולה של הילדה, רועד מעט, אך חדור בטחון. "אבא, אמא," הכריזה מירהל'ה בפתאומיות, "אני לא אטעם עכשיו מהסוכרייה! אם אוכל אותה עכשיו - אצטער אחר כך שגמרתי אותה כל כך מהר... אני רוצה לשמור אותה למחר. כך אוכל כל הלילה לחשוב איך זה יהיה ללקק את הסוכרייה! אפילו כשאישן - אוכל לחלום על הסוכרייה, וזה יהיה חלום יפה כל כך! זה כל כך נעים לחכות למשהו טוב..."

שפתיה של מלכה התהדקו בחוזקה. בפעם השנייה באותו ערב נאלצה להחניק בתוכה את הצורך לבכות. "את צודקת, מתוקה שלי," ליטפה את ראשה של מירהל'ה באצבעות רועדות, "את ילדה טובה וחכמה, ומחר תהיה לך הסוכרייה טעימה אפילו יותר! הבה נשמור אותה לבוקר!"

"אני אשמור אותה!" פרצה מפיה של מירהל'ה קריאת חדווה, "אני יודעת איפה להחביא אותה!"

היא ניתרה ממקומה, הסוכרייה קמוצה היטב בתוך כף ידה הקטנה, ורצה אל החדר השני, בו עמדה מיטתה. בתנועה נמרצת - שונה לגמרי מן התנועות האיטיות והרפויות שנעשו אופייניות לה בתקופה האחרונה - פתחה את החלון שמעל המיטה. היא

תחבה את ידה לגומחה הצרה שבין החלון והתריס. המסילה שעליה נע התריס בחלון זה נתמשכה עמוק לתוך הקיר והותירה - לאחר סגירת התריס - מירווח של כעשרים סנטימטרים. מירווח זה היה "פינת המטמון" הפרטית של מירהל'ה. מאז גילתה אותו, כשנה קודם לכן, אהבה להטמין בו את "אוצרותיה" הפעוטים - מדבקה צבעונית, ממתק נחשק במיוחד, או עטיפה מוזהבת של סוכרייה. בדמיונה הפורח של הילדה לבשו החפצים שבגומחה משמעויות קסומות. עטיפת הנייר המרשרשת היתה בעיניה פרוכת זהב מהודרת, המפארת את מיטתה, והדמויות המצויירות על המדבקה - מלאכים טובים, הסוככים עליה בשנתה.

מירהל'ה אהבה את הגומחה. זו סיפקה את הצורך שלה בפרטיות, בפינה שהיא שלה בלבד, והזינה את דמיונה העשיר. איש לא היה רשאי לגעת ב"אוצרות" שבגומחה או להזיזם ממקומם. אמה ידעה זאת, ונזהרה שלא להזיז את תכולת הגומחה כאשר ניקתה את החלון. היא היתה מביטה אז בחיבה ב"מטמונים" הזעירים, שהיו בבת עיניה של בתה, מחייכת בקרבה למראה שגיונות-הילדות התמימים של הזאטוטה, ומעבירה בזהירות את הסחבה אל השטח המותר... הגומחה הקטנה היתה ארמון האגדות של ממלכת הילדות הזוהרת של מירהל'ה בימים הטובים, בטרם נחתה עליה ידו האכזרית של הצורר הנאצי.

לתוך הגומחה הזו, שהיתה דחוסה עדיין במזכרות פעוטות מן הימים היפים שחלפו, תחבה עתה מירהל'ה

ביד רוטטת את ה"אוצר" היקר מכולם - את הסוכרייה. היא העיפה מבט אחרון, רווי תשוקה, אל הסוכרייה - ומיהרה לסגור את החלון. ליבה פעם בגיל כשחשבה על בוקר המוחרת, בו תכניס לפיה את הסוכרייה הנכספת. היא בלעה את רוקה. כשעצמה את עיניה יכלה לחוש את מתיקותה של הסוכרייה בין שפתיה. היא הידקה את שמורותיה זו לזו בחוזקה, מקווה לשמר בחיכה את הטעם הערב זמן רב ככל האפשר.

כשנרדמה מירהל'ה באותו ערב היה מול עיניה עץ ענף, צבעוני ורחב צמרת, שענפיו עמוסים במאות ואלפי סוכריות עגלגלות ומתוקות, והיא - מירהל'ה - עומדת על שרפרף לידו וידיה מושטות אל ענפיו, קוטפת ומוצצת, מוצצת וקוטפת...